

Vad gjorde en tonåring i Trödje för femtio år sedan?

Sven Rosenqvist

ÅR 1944 FANNS fortfarande ingen skola i Trödje. Min far tyckte att jag skulle gå i läroverket i stan. Så fick det bli. Mycket nervös och skärrad klarade sig 11-åringen igenom inträdesprövningarna och in i en skolan med 800 elever. I skolan i Hillevik, där jag gått i fyra år, var vi kanske 30 barn. I flera år var Stig Wikman från Iggön och jag de enda som gick i skola i Gävle, men det var desto flera från Bergby, Norrsundet och Hamrångefjärden. Strax före klockan halv åtta gick motorvagnen och vi kunde åka hem med 4-tåget. Ett par av Norrsundspojkarna hade till sport att hålla i oss mindre stackare, när vi skulle kliva av tåget. Man kan gott säga att skoldagens spänning höll i sig, ända till dess man fick hoppa av i farten ett antal meter norr om Trödje station. Tur att stationsbefälen i Trödje alltid var så vänliga och uppmuntrande – den unge Olle Gustavsson och den något äldre Konrad Hedlund. Som jag minns den här skoltiden i stan, vilken för övrigt varade i åtta år, var den nästan helt uppfylld av läsläsning på kvällarna, innan det var dags för nästa tågresa. Men vilken trafik av gående och cyklande det var längs Stationsvägen, när det var tågtid. Och vilka ljud och lukter ångloken gav ifrån sig!

Förutom att skolan tog nästan all tid i veckorna, gick vi i söndagsskolan i bönhuset ända upp till konfirmationsåldern. Vi barn tyckte om Lena Westin, den blida och vänliga söndagsskolfröken, som också tidigt varje söndag fick göra eld i kaminen. Missionsförsamlingen hade för övrigt en livlig juniorverksamhet med basen i Björke. Naturligtvis var det lockande för tonåringen att få vidga reviret lite. Naturstigar och båtutflykter var då, liksom nu, omtyckta aktiviteter.

Idrott året runt

Mycket populärt bland oss grabbar var att på söndagseftermiddagarna gå till Jonssons och spela bordtennis i norrkammarn, där Göran Wästersved övertalat fastrarna att tillåta utslagsturnering på långbordet som fanns där. Vi var nog 20 pojkar och flera ibland som trängdes i rödsoffan och längs väggarna. Evert Lind vann för det mesta tack var sitt mästerliga defensivspel.

Under sommarhalvåret var det förstås en större boll som gällde, nämligen fotbollen. Planen var Jonssons backen mot Britas. Den hade nackdelen att luta, dock inte i planens längdriktning utan i sida, vilket hade det goda med sig, att bollen inte så ofta hamnade i koskitgropen.

Göran Wästersved hade ett stort idrottsintresse, och han ordnade med sina kompisar under några år Trödjemästerskap i fri idrott på Stormurns stadion. Ivan Tröjbom tillhörde gästrikeeliten på sprinterdistans. Så fort det frös till, kom bandyrören fram. Även på elitnivå spelades bandy på naturis den här tiden, så det föll sig helt naturligt att vår plan blev Sjugarna, inte långt från gamla Iggövägen. Vi spelade matcher mot Iggön. Sandbergs pojkarna och Hanssons-bröderna blev oftast för svåra för oss Trödjegrabbar. Vad jag minns var att Iggöspelarna peppade upp varann bättre. ”Ligg på Inge” med flera hetsande tillrop ljud över isen. Som läsaren förstår, blev is och plan mycket beroende av vädrets makter, och skridskoåkningen ganska begränsad i tiden. Bättre blev det, när vi började med ishockeyn, som krävde mindre plan och kunde spolas upp hemma i byn.

*Bitter förlust för Trödje pojklag (4-manna) mot Iggön, 1 – 2.
Elon Sandberg längst fram till höger i vinnarlaget.*

TRÖDJE-MÄSTERSKAPEN

I FRI IDROTT 1941.

Längdhopp:

Seniorer och juniorer.

1.	Arne Karlsson	5,14m	Trödjemästare.
2.	Ivar Tröjbom	5,10"	
3.	Göran Andersson	4,54"	
4.	Otto Frisk	4,08"	
5.	Ingvar Karlsson	3,98"	
6.	Birger Andersson	3,31"	Juniormästare.
7.	Tord Björklund	3,25"	
8.	Åke Norin	3,18"	
9.	Enar Norin	3,14"	
10.	Henry Svensson	3,02"	
11.	Åke Eriksson	2,59"	
12.	Allan Berglund	2,25"	
13.	Rune Viklund	2,22"	

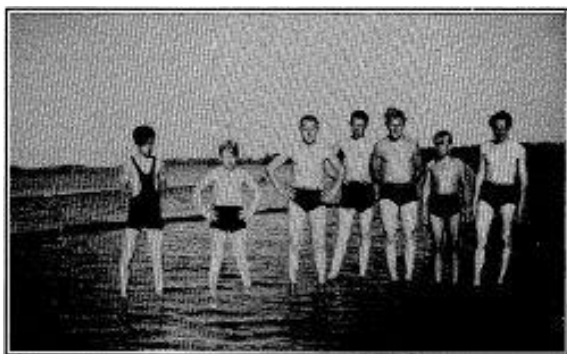
Lång, het sommar

År 1951 fanns det i Trödje 27 jordbruk med åker över 2 hektar enligt jordbruksräkningen. Det fanns en hel del att hjälpa till med under sommaren, när det skulle samlas foder till kor och hästar för resten av året. Att ha sommarlov betydde en ändlös serie av dagar fyllda med hässjning, räfsning, trampande och packning av stickigt hö i lador, och kor som man skulle hämta från avlägsna beten. Det fanns hö att bärga från Trödjemurarna till Hilleviksägorna och från Skärsmur väster om järnvägen till Anderssons Håbergmyran. Det blev ibland tjugigt för en tonåring. Men det fanns avbrott – t. ex. att åka ner till "sjön" och bada vid "Lottarna". Det fick man göra fram emot halvfyratiden, när korna var hämtade.

En given höjdpunkt varje sommar var, att pappa tog mig med till GIF:s julispel i fri idrott. Vi cyklade till Björke och steg på Oppalabussen där. Sen gällde det att beställa någon av Trödjens tre taxibilar för hemfärden. Jag tänker att det var lite ovanligt, att en odalman tog lite ledigt mitt i slåttern för något dylikt. Men dragplåstret vid den här tiden var ju ingen mindre än Gunder Hägg med alla sina världsrekord. Och folk kom till StrömvalLEN, oftast 5-6000 personer. Tänk, vad tidiga upplevelser betyder för intressen senare i livet!

Slåtter på Trödjemurarna. Längst till vänster Bertil Larsson.
Vidare artikelförfattaren (med protokoll och dricka) samt Ella Westin.

Storpojarna badar vid Sjölottarna. De tre resligaste i mitten är från vänster Alvar Olsson, Einar Isberg och Göran Wästersved.

Löpning 1,500 meter.

Svenskt rekord: Gunder Hägg, Malmö AIF, 3.43,0 min., 1944; Lennart Strand, Malmö AIF, samma tid, 1947.

Distriktsrekord: Henry Eriksson, Gefle IF, 3.44,4 min., 1947.

A-final.

29.	Stig Lundqvist, GSGF	44.	Henry Eriksson, Gefle IF
30.	E. Nilsson, IFK, Sundsvall	46.	Gösta Bergkvist, Gefle IF
43.	Kjell Nilsson, Hellas	47.	Rune Wallgren, Gefle IF

Skojigt vid Silverbäckarna

Ett annat sommarevenemang, som var uppskattat av oss tonåringar, var SSU:s tämläger vid Silverbäckarna på en öppen plats, en glänta i skogen, strax till höger om Värövägens början. Missionsförbundets ungdomspastor E. Rimmerfors hade redan 1932 döpt platsen till Silverbäckarna vid en juniorläger. Den här tillställningen var lite av förbjuden frukt för oss yngre, åtminstone på lördagskvällen. På söndagen var det i alla fall barn tillåtet. Tänka sig, pilkastning, chokladhjul, dansbana och allt detta hemma i Trödje. Tal av partiboss ingick i programmet. Ett år i slutet av 40-talet var Gunnar Sträng talare. Hans kraftiga stämma hördes i högtalarna ända upp till byn.

Människor kände på 1940-talet likaväl som idag dragningen till vatten och hav, när det blev vår och sommar. Fisket i bäckarna i Utverkarna var en höjdpunkt för oss pojkar. Området innanför Hålöhararna var vid den här tiden väglöst land. Man måste gå stigen förbi Värötorpet och gubben Olssons enkla jordkoja för att vittja ryssjan i en av de fem bäckarmar, där man efter hemmanstillhörighet hade sin rätt. Sedan fick bolagets rationella skogsbruk och dikningsmetoder till följd att fiskebäckarna raserades, och idag florerar rov- och okynnesfisket trots fiskevårdspoliser och fridlysning av bäckfisket.

Det motsatta könet

Så kommer vi till frågan: Vad gjorde flickorna? Var träffade man dom? Templet 1681 Förbundet har haft eget ordenshus i Trödje sedan 1913. På templet, som vi sa, fanns det en hel del aktiviteter. Förutom föreningens egen mötesverksamhet förekom där olika föredragshållare med ljusbilder inom ramen för Hille föreläsningsförening. Utbudet var inte stort. Vi ungdomar gick på vad som bjöds där. Partiernas valfilmer när det var valår t. ex. eller något möte av Sionförsamlingen. Men det var inget alternativ av de här uppräknade som drog mest, utan det var en helt annan sak.

Några av Trödjefflickorna hade lärt sig dansa på ”Parken”, och då fick vi pojkar, som alltid är lite efter i tonåren, chansen att lära oss ett, två, tre och ta ihop. Själva dansträningen ordnades lite informellt. Jag minns inte hur, men i lite avskildhet, ibland bakom scendraperierna, övades In the mood, Chattanooga Choo Choo och Smoke gets in your eyes. Den inövade färdigheten kom sedan väl till pass, när Templet ordnade intern påskfest eller hade mer allmän grammofondans. Då kom förutom Trödjes tonårsflickor också Holmjäntorna, Björkejäntorna och någon tjej från Hillevik. Den naturliga kontakten mellan könen i tonåren sköttes alltså på ett utmärkt sätt av Templet. Lokalen, fylld av minnen, finns fortfarande kvar, men är hårt anfrätt av tidens tand. Den borde räddas som ett byggnadsminne, innan det blir för sent.

Ett annat stället i byn, som också fyllde en stor social funktion, var Hannas kafé. På 40-talet var det inte längre kafé, utan kiosk i ett litet utrymme, där ungdomarna trängdes utanför gottdisken. Särskilt på lördagskvällarna var det trångt på ”kafé”, som vi sa. Utflykterna till Bönan och stan m. fl. platser utgick alltid från kaféet vare de gick per cykel eller senare med bil.

Sommaren 1947 fick jag som 14-åring följa med på botanisk-kulturhistorisk vandring, som haft stor betydelse för mitt intresse att bevara ursprunglig natur senare i livet. Stina Jonsson var min vägvisare. Vi gick fäbodstigen till Östmurarna, och jag fick en inblick i naturens rikedom, när hon, bland annan kunskap hon förmedlade, också lärde mig namnen på många växter längs vägen. Jag hade, som brukligt var i skolorna på 40-talet, till sommaruppgift att pressa och artbestämma ett antal växter. Det gick mycket slentrian i detta, men promenaden i Stina Jonssons sällskap gav en upptäckarglädje och förmåga att se mångfalden, som gav ett levande intresse. Safsan, som Stina fann öster om Norrmarkssjön, är idag fridlyst, och delar av Norrmarksbäcken (Trödjeån) klassas med den nya miljösynen på skogsbruk som nyckelbiotop. ☀

[Hillebygden, Nr. 2, 1994]